

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za državno ureditev

Številka: 009-03-1/2020/4   EPA 1490 - VIII
Ljubljana, 3. 2. 2021

Komisija Državnega sveta za državno ureditev je, na podlagi drugega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 95/09 – odl. US, 21/13 – ZFDO-F in 81/18 – odl. US) in 20. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20 in 123/20), sprejela naslednje

Mnenje

k Sedmemu poročilu o položaju romske skupnosti v Sloveniji

Komisija za državno ureditev (v nadaljevanju: komisija) je na 13. izredni seji 2. 2. 2021 obravnavala Sedmo poročilo o položaju romske skupnosti v Sloveniji, EPA 1490 - VIII (v nadaljevanju: poročilo), ki ga je v obravnavo predlagala Vlada Republike Slovenije.

Komisija se je s poročilom **seznanila**.

* * *

Na začetku je splošno predstavitev Sedmega poročila o položaju romske skupnosti v Sloveniji (v nadaljevanju: poročilo) predstavil direktor Urada Vlade RS za narodnosti. Urad je kot doslej koordiniral poročilo, v pripravi pa sodelujejo ministrstva, lokalne skupnosti in Svet romske skupnosti kot krovna organizacija. Poročilo za 2019 je bilo usklajeno, potrdila ga je tudi posebna delovna skupina Vlade RS za obravnavo romske problematike.

Poročilo je nastajajo že v fazi priprave novega Nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2021–2030. V poročilu se nahajajo tudi preglednica o uresničevanju obveznosti na podlagi Zakona o romski skupnosti, preglednica o sofinanciranju potreb romske skupnosti, v zaključnem delu poročila pa so zbrane še nekatere ključne ugotovitve o izvedenih aktivnostih projekta Urada Vlade RS za narodnosti Nacionalna platforma za Rome. V tem delu so navedena nekatera videnja za naprej, ki naj bi jih na lokalni in nacionalni ravni uresničili že v novem Nacionalnem programu ukrepov za Rome. V teh prilogah so navedeni tudi nosilci posameznih ukrepov in uspešnost ukrepov.

Na podlagi opravljenih razprav v Državnem zboru in v Državnem svetu ob obravnavi Šestega poročila o položaju romske skupnosti v Sloveniji za 2018 in sestankov, ki so bili izvedeni z nekaterimi župani iz JV Slovenije, je Vlada 2020 na podlagi Zakona o romski skupnosti ustanovila posebno delovno skupino za obravnavo romske problematike, ki je nadomestila prejšnjo vladno komisijo, ki je bila neke vrste posvetovalni organ in koordinacijsko telo Vlade. Nova delovna skupine je mešanica komisije in medresorske delovne skupine, ki je pred časom delovala v sklopu Ministrstva za okolje in prostor. Vlada želi, da bi bilo delovanje te delovne skupine bolj operativno in bi odgovarjalo nekaterim priporočilom, ki so bila podana v Državnem svetu in v Državnem zboru. V delovno skupino so bili imenovani državni sekretarji,

župani nekaterih občin (Novo mesto, Ribnica, Črnomelj, Kočevje) in predstavniki romske skupnosti oziroma Sveta romske skupnosti.

Poročilo za 2019 se v zaključku že dotika leta 2020 in delovanja medresorske delovne skupine, ki bo predlagala nekatere sistemske spremembe, ki jih bo treba vključiti v zakonodajo. Posamezna ministrstva so pregledala posamezna priporočila in predlagala rešitve, ki bi bolj uspešno naslavljal izize integracije Romov in predlaganih ukrepov, ki so temu namenjeni. Ukrepi morajo biti jasni, konkretni in merljivi.

Na komisiji so predstavitvi direktorja Urada Vlade RS za narodnosti sledili predstavniki nekaterih ministrstev, ki so konkretno vpeti v priprave in izvajanje ukrepov.

Predstavnica Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport je izpostavila, da so sprejeli več ukrepov za povečanje števila vključenih otrok v vrtec, med drugim so spremenili pravilnik, s katerim omogočajo vpisovanje otrok v krajše programe vrtcev, kar se je začelo izvajati v šolskem letu 2018/2019. Gre za 240-urni program, s katerim se spodbuja k vpisu v vrtece tiste otroke, ki niso vključeni v redne vrtece in so stari približno 5 let, torej pred vstopom v šolo. Sledi se cilju, da bi bila vključenost otrok v vrtece 95 %. Ti krajši brezplačni programi so trenutno kar aktualni, čeprav je pri udeleževanju ponagajala epidemija. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport vidi v krajših vrtčevskih programih enega pomembnejših ukrepov pri vpisu večjega števila romskih otrok v vrtece.

Predstavnica Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je poudarila, da so v svojih dejavnostih že osredotočeni na delo vnaprej. Na področju zaposlovanja in štipendiranja se je, če povzamejo ukrepe iz poročila za 2019, spodbujalo zaposlovanje Romov v okviru ukrepov aktivne politike zaposlovanja, da bi bilo čim več romske populacije vključene v to obliko usposabljanja. Ugotavlja se, da problem nezaposljivosti pripadnikov romske populacije izhaja iz nizke izobrazbene stopnje. Če želimo povečati stopnjo zaposljivosti romske populacije, bo treba doseči višjo izobrazbeno raven v tej populaciji. Ta problem je eden največjih, ki ga je znotraj romske populacije nujno nasloviti in o čemer tečejo pogovori tudi v medresorski delovni skupini. Zato je tako pomembno tudi večje vključevanje romskih otrok v vrtece in t. i. krajši program, saj se odnos do izobrazbe in šole oblikuje že v vrtcu.

Na področju štipendiranja ni posebnih ukrepov za Rome. Do razpisov za štipendije pristopajo kot vsi ostali, vendar je glede na to, da gre za štipendije za srednje šole v romski populaciji zanimanja zanje majhno.

Pripadniki romske skupnosti sodijo med ranljive skupine prebivalstva, zato je veliko ukrepov, ki so povzeti tudi v poročilu za 2019, usmerjenih v njihovo socialno aktivacijo, da ne bi zdrsnili v revščino. Veliko ukrepov se osredotoča na otroke in na opolnomočenje Romkinj, ker imajo kar velik vpliv na vzgojo otrok. Gre za socialno-varstvene programe. Leta 2019 so bili financirani 4, od tega sta bila financirana 2 dnevna centra in 2 razvojna programa. Poudarek je bil na vključevanju mladih in vseh generacij žensk; izkušnje so zelo pozitivne. V okviru teh programov se je komuniciralo tudi s starši, in sicer o pomenu izobrazbe za otroke, da se bodo s končano šolo lažje vključili v delovno okolje in zaslužili denar za svoje preživetje. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti meni, da je treba programom za integracijo romske skupnosti v družbo nameniti veliko pozornost in še več sredstev.

Zelo pomembno je delovanje večnamenskih romskih centrov, ki so se izkazali za uspešne v 7 občinah, kjer delujejo. Predlog Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je, da bi se delovanje razširilo še na druge občine. Centri so prostor pogovora, potekajo delavnice o zdravju, o osnovni higieni, zdravem življenjskem slogu, o vključevanju otrok v vrtnice, mladostnike se ozavešča o nevarnosti škodljivih okolij in o pomenu izobraževanja. V okviru teh centrov potekajo tudi predavanja o načrtovanju družine, o vzgoji otrok, aktivnosti v zvezi s prisilnimi oziroma dogovorjenimi porokami. Socialna zbornica Slovenije je 2019 izvedla o tej temi seminar za strokovne delavce. Na tem področju je treba vedno znova poudariti, da gre za nezakonita dejanja, ki jih ne sme nihče opravičevati z romsko tradicijo ali kulturo.

Predstavniki Ministrstva za okolje in prostor (v nadaljevanju: MOP) je predstavil problematiko umeščanja romskih naselij v prostorske plane občin in težave z urejanjem osnovne infrastrukture – voda, elektrika, kanalizacija. Komisija je zanimalo, ali so zaznani kakšni premiki v pozitivno smer. Država in lokalne skupnosti v primeru umeščanja romskih naselij v prostor ne delujejo dovolj usklajeno. V Zakonu o prostorskem načrtovanju piše, da je občina tista, ki je pristojna za urejanje prostora in prostorskega načrtovanja na svojem območju za vse občane. Res pa je, da je v Zakonu o romski skupnosti določba, ki pravi, da v primeru neukrepanja občine nastopi država s svojim nadomestnim ukrepanjem, vendar je predstavnik MOP opozoril, da naletimo na problem, ker ni jasno, kdo naj predlaga sprožitev te določbe. V takšnem primeru bi npr. država prek državnega prostorskega načrta urejala neko neurejeno naselje. Pogovori o tej težavi potekajo že nekaj časa, vendar bo treba najti novo sistemsko rešitev, ki pa mora biti skladna z Ustavo in mora upoštevati enakopravnost državljanov.

MOP 2019 ni neposredno financiral programov ali projektov vezanih na romsko skupnost. Temu področju v proračunu ni bilo namenjenih finančnih sredstev, kot so bila npr. pred letom 2017, čeprav so bila tudi tedaj skromna. Poročilo za 2019 v delu, ki se nanaša na MOP, vključuje tudi rezultate dela medresorske delovne skupine, ki jo je vodil MOP. Ta skupina je za ureditev prostorske problematike in izboljšanje bivanjskih razmer romske skupnosti podala nekaj organizacijskih, finančnih in zakonodajnih ukrepov. Predstavniki MOP je predstavil že izveden ukrep, ki daje pozitivne rezultate. Gre za vzpostavitev pregleda stanja prostorske problematike po posameznih romskih naseljih. Pregled stanja na terenu je zajel približno 100 naselij; zbirka naselij je bila tudi digitalizirana. To pomeni, da so ta naselja prvič vodena kot vsa ostala naselja v Sloveniji. Poleg tega je država pridobila enotno zbirko, ki jo je mogoče posredovati občinam, te pa jo lahko uporabijo pri pripravi novih občinskih prostorskih načrtov, kar izdelovalci občinskih načrtov že s pridom uporabljajo.

Predstavniki MOP je opozoril še na delovanje Stanovanjskega sklada RS, ki vsako leto objavi določene razpise za začasna reševanja stanovanjskih problemov (kontejnerji z osnovno infrastrukturo) in da se v zadnjih letih nanje ni prijavil nihče v smislu reševanja bivanjskih težav pripadnikov romske skupnosti. Prijavijo se lahko občine ali druge organizacije, ki bi stanovanja lahko oddajala Romom. Glede reševanja stanovanjske problematike romske skupnosti pridemo do težav tudi glede financiranja teh projektov in zato bi bilo nujno najti drug finančni vir. Predstavniki MOP je izpostavil, da je vprašljiv način reševanja te problematike na način, da bi se pripravil poseben zakon za interventno urejanje romskih naselij, ki bi vseboval določbe, ki bi občinam olajšale izvajanje ukrepov pri prostorskem urejanju romskih naselij, saj je treba vztrajati, da je sistem urejanja prostora enoten in da vanj ne vgrajujemo izjem.

Predstavnik Ministrstva za notranje zadeve (v nadaljevanju: predstavnik MNZ) je na začetku izpostavil, da je primarna naloga Policije zagotavljanje splošne varnosti ljudi in premoženja. Specifika delovanja dela v romskih naseljih je zelo kompleksna, pri čemer se varnostne situacije razlikujejo med občinami. V poročilu so te razmere tudi opisane, posebej je izpostavljeno delovanje na območju Policijske uprave Novo mesto in Policijske uprave Ljubljana. Policija deluje na podlagi obvestil in delno na podlagi lastnih zaznav in se trudi, da je čim bolj prisotna na terenu in na ta način tudi vidna. Predstavnik MNZ je posebej poudaril, da Policija ne nastopa le kot represivni organ. Veliko ukrepov, ki jih izvajajo v skladu z Nacionalnim programom ukrepov, je preventivne narave.

Predstavnik MNZ je v nadaljevanju predstavil posamezne problemske situacije, ki so najbolj obravnavane na območjih PU Ljubljana in PU Novo mesto. Poudaril je zelo dobro sodelovanje z lokalnimi skupnostmi, župani, predsedniki krajevnih skupnosti na območjih, kjer so romska naselja. Dobro sodelujejo tudi s predstavniki civilnih iniciativ. Vse prijave se dosledno obravnavajo, prav tako pa Policija poda tudi povratno informacijo o vseh ukrepih, ki jih izvedejo.

Policija je aktivna pri različnih kršitvah javnega reda in miru, kot npr. prijave zaradi motenja javnega reda in miru (glasna glasba ob različnih praznovanjih). Dostikrat gre za zahtevne intervencije, samih posredovanj je veliko in Policija intervenira z usposobljeni kadri ali s posebno policijsko enoto, prihaja lahko tudi do poškodovanj vozil Policije ali gasilcev. Zelo zahtevna so posredovanja v primeru sporov med družinami. Policija v teh primerih izvaja tudi postopke mediacije in je s stopnjo uspešnosti kar zadovoljna.

Predvsem na področju PU Novo mesto se Policija sooča s prijavi zaradi uporabe strelnega orožja, največkrat v času različnih praznovanj. Policija je v teh primerih, kot je izpostavil njihov predstavnik na seji komisije, dosledna. Samo PU Novo mesto je 2020 opravila več kot 97 hišnih preiskav in zasegla orožje in strelivo. Policija na tem področju deluje tudi preventivno, ukrepi so predstavljeni v poročilu za 2019, izvajajo preventivne delavnice, zato se je število kršitev močno zmanjšalo. Policija je pri tem ugotovila, da obstaja določena pravna praznina glede prijav zaradi streljanja, saj večinoma ne gre za kazniva dejanja, kot prekršek pa dejanja niso bila opredeljena in zato predlagajo spremembo v Zakonu o varstvu javnega reda in miru.

Policija je zelo aktivna pri preprečevanju bega romskih otrok v škodljiva okolja, aktivno se vključuje v njihovo iskanje, groba ocena glede številke je za PU Ljubljana in PU Novo mesto okoli 80 primerov v 2 letih, veliko je primerov deklic v starosti med 12–14 let. Prav tako Policija skupaj z Uradom Vlade RS za narodnosti izvaja številne preventivne aktivnosti na tem področju in sodeluje v delovni skupini pri pripravi priročnika na to temo. Policija se tudi v romski skupnosti srečuje s primeri družinskega nasilja, velja ničelna stopnja tolerance in se izrekajo ukrepi prepovedi približevanja.

Policija precejšnjo pozornost posveča tudi problematiki črnih gradenj in prijavam s strani države, fizičnih oseb in občin zaradi uzurpacije zemljišč, prav tako se posveča okoljevarstveni problematiki, predvsem na vodovarstvenih območjih. Ravno februarja in marca skupaj s številnimi drugimi službami načrtujejo okoli 25 poostrenih nadzorov na terenu.

Policija nima le represivne vloge. V Nacionalnem programu ukrepov je Policija tudi nosilka 3 preventivnih ukrepov. Eden je usposabljanje javnih uslužbencev, ki se srečujejo s pripadniki

romske skupnosti; gre za delavce centrov za socialno delo, delavce FURS in zdravstvene delavce. Policija izvaja usposabljanja za policiste (2019 jih je bilo 7). Prav tako je Policija v sodelovanju s centrom za izobraževanje v pravosodju izvedla 12 predavanj na sodniških šolah, šlo je za izobraževanje delavcev v pravosodju, ki so tako spoznali določene specifične romske skupnosti. Policija prav tako vsako leto izvaja preventivne dejavnosti z romsko skupnostjo in z njihovimi predstavniki. Vzpostavil se je učinkovit sistem povezovanja vseh deležnikov na terenu. Policija sodeluje tudi pri pripravi novega Nacionalnega programa ukrepov za romsko skupnost 2022–2030 in eden novih strateških ciljev, ki je bil dodan, je zagotavljati in izboljšati stanje varnosti na območjih z romskimi naselji, zagotoviti večjo vidnost dela Policije, transparentnost svojega dela in povezovanje z drugimi deležniki v prostoru.

Predstavnica Ministrstva za zdravje je poudarila, da delovanje v romski skupnosti delijo v dva dela. Ena so redne naloge, drugi del pa se nanaša na ciljne projekte. Tako v Prekmurju kot v JV Sloveniji se spremlja zdravstveno stanje romske populacije prek zdravstvenih domov in območnih enot NIJZ. Na podlagi teh opažanj in ugotovitev se na ministrstvu odločajo o ciljanih ukrepih. Zdravstveno so najbolj ogrožene skupine ženske in deklice, zato je velika pozornost usmerjena vanje. Tudi ukrepi v poročilu 2019 so bili usmerjeni v to populacijo, npr. promocija rednih pregledov pri ginekologih, vprašanja kontracepcije, ozaveščanje o preventivnih pregledih za starejšo populacijo, nezdrave prehranjevalne navade, težave v duševnem zdravju, pomen zdrave vode, telesna vadba za ženske ... Ministrstvo za zdravje za izvajalce storitev izvaja tudi izobraževanje o romski kulturi.

* * *

Komisija je opravila razpravo o Sedmemu poročilu o položaju romske skupnosti v Sloveniji. Glede na predstavljene povzetke iz poročila s strani direktorja Urada Vlade RS za narodnost in predstavnikov nekaterih ministrstev, ki so nosilci ukrepov v Nacionalnem programu ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2017–2021 je komisija izrazila prepričanje, da se izvajajo koraki v pravo smer. Iz predstavitev je bilo mogoče zaključiti, da so bila mnogo priporočila iz razprav med državnimi svetniki upoštevana in se jim poskuša slediti.

Komisija je pozdravila imenovanje posebne delovne skupine za obravnavo romske problematike, v katero so vključeni tudi župani, ki dobro poznajo problematiko in so dnevno soočeni s težavami na terenu, v romskih naseljih in v njihovi okolici.

Komisija se strinja, da je velika ovira za večjo zaposljivost pripadnikov romske populacije v splošnem nizka raven izobrazbe in zato je treba na tem področju okrepiti ukrepe in prizadevanja. Člani komisije so se strinjali, da je zato usmeritev v povečanje vpisa romskih otrok v krajše programe predšolske vzgoje korak naprej. Hkrati so člani komisije opozorili tudi, da je prav tako nujno stimulirati delo in zaposlitev, v nasprotnem primeru bo romska populacija še naprej ostajala odvisna od socialnih pomoči.

Na komisiji je predstavnik MNZ kot eno bolj problematičnih zadev izpostavil problem oderuštva, za katerega bo treba iskati rešitve z angažiranjem različnih deležnikov – centri za socialno delo, Policija in mnogi drugi, čemur bo treba posvetiti večjo pozornost. Policija meni, da je to ena večjih ovir za integracijo romske skupnosti v družbo. Gre za posojanje denarja za oderuške obresti znotraj skupnosti. Sistem vzdržuje veliko socialno razslojenost romskega

prebivalstva. Prijav na Policijo je zelo malo in zato je tudi malo obravnavanih primerov. V zvezi s tem je bilo na seji komisije izpostavljeno, kot že ob prejšnjih poročilih, da bi bilo treba razmisliti o spremembi sistema izplačil tako, da bi se vsaj del socialnih pomoči lahko porabil le namensko (prehrana, oblačila, obutev, plačila položnic ...) in bil tako porabljen za tiste, ki jim je bil namenjen.

Komisija še opozarja na nevezdržno situacijo, da mora lastnik zemljišča, na katerem pride do nezakonite uzurpacije lastnine oziroma nezakonite naselitve, plačevati kazni za prekrške (inšpekcije), čeprav situacije ne more rešiti. Komisija meni, da bi država morala najti rešitev za takšne primere.

Komisija pri obravnavi poročil vedno izpostavlja tudi varnostne razmere v nekaterih lokalnih skupnostih in težave s sobivanjem prebivalstva v romskih naseljih in okoliškega prebivalstva, pri čemer je problem izrazit v JV Sloveniji. Člani komisije so pohvalili delovanje Policije na terenu in njeno dosledno odzivanje na varnostne situacije v lokalnem okolju. Kot pozitivno je bilo prepoznano tudi sodelovanje z lokalnimi skupnostmi in krajevnimi skupnosti v zvezi z varnostnimi vprašanji. Predstavitev delovanja Policije in izvajanje ukrepov iz Nacionalnega programa ukrepov, tako represivnih kot preventivnih, je bila na seji komisije deležna pohval.

Komisijo je, glede na epidemijo virusa COVID-19, zanimalo, kako se z njo sooča romska skupnost, ali so bila naselja preskrbljena s preventivnim materialom. Direktor Urada Vlade RS za narodnosti je v zvezi z epidemijo poudaril, da so skupaj z Varuhom za človekove pravice in Zagovornikom načela enakosti skrbno spremljali situacijo. Urad je bil vpet v koordinacijo med posameznimi lokalnimi skupnostmi in štabi na lokalni ravni, ki so v svoje delovanje vključevali tudi predstavnike romskih skupnosti. Tudi same romske organizacije so bile zelo močno vpete v dogajanje in v postopke informiranja romske skupnosti glede vseh priporočenih ukrepov. Opravile so veliko dela, med drugim so pripravile prevode zgibank z informacijami o epidemiji in preventivnih ukrepih v romski jezik. Prav tako je bila v naselja dostavljena potrebna oprema. Tudi območne enote NIJZ so ukrepale in v tem segmentu je prišlo do pozitivnega sodelovanja med zdravstvenimi institucijami, romsko skupnostjo ter državno in lokalno ravni.

Umeščanje romskih naselij v prostorske plane občin je ena težjih nalog, s katero se srečujejo občine, hkrati pa bistven segment za izboljšanje možnosti za integracijo romske skupnosti v družbo. Brez urejene osnovne infrastrukture – vode, elektrike, kanalizacije – je težko pričakovati izboljšanje tudi na drugih segmentih. Komisija je že v prejšnjih mnenjih večkrat opozorila, da se zdi, da so občine pri tej problematiki mnogokrat prepuščene same sebi. Direktor Urada Vlade RS za narodnosti je ob tem izpostavil dve nekoliko bolj optimistični točki. Tako je v Novem mestu zaključeno prostorsko urejanje največjega naselja Žabjak, kot drugo pa je opozoril, da je Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo ponovno vzpostavilo sistem razpisov. Že letos bo prvi razpis za urejanje infrastrukture v romskih naseljih. Razpisi se bodo nadaljevali tudi v prihodnje in občine bodo tako imele možnost črpati finančna sredstva za urejanje infrastrukture. Opozoril je tudi na povišanje povprečnine za občine z romsko skupnostjo in tako bodo imele občine dodatno pomoč pri urejanju prostorskega in komunalnega urejanja naselij.

Ne glede na to, da je na seji komisije potekala razprava o poročilu za 2019, je člane zanimalo, kako bo delo potekalo naprej, katera področja bodo tudi v prihodnje zahtevala največ dela in jasno usmerjenih ukrepov za izboljšanje položaja romske skupnosti. Direktor

Urada Vlade RS za narodnosti je usmeril pozornost na socialno politiko, izobraževanje in prostor, tukaj bodo glavni poudarki, ki bodo morali biti v prihodnje deležni največje pozornosti. Upa, da bo prišlo še do nekaterih sistemskih sprememb. Tudi v prihodnje bo pomembno delovanje na področju zagotavljanja varnosti, kjer Policija veliko in dobro dela in s katero Urad dobro sodeluje.

Na področju izobraževanja se bo v novem šolskem letu zgodila ključna sprememba, saj bo sistemizirano novo delovno mesto romski pomočnik, ki se je skozi projekte izkazal za odlično vez med romskimi naselji in šolo. V Policiji pa poteka postopek za zaposlitev 3 pripadnikov romske skupnosti, in sicer v PU Novo mesto, PU Ljubljana in PU Murska Sobota. Policija je 2020 spremenila sistematizacijo in določila 3 nova delovna mesta, s čemer želi še okrepiti dialog z romsko skupnostjo in lokalnimi skupnostmi.

* * *

Za poročevalca na seji matičnega odbora Državnega zbora je bil določen državni svetnik Rajko Fajt.

Predsednik

Rajko Fajt, l.r.